

УДК 339.5:911.3:33(477:8)

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5843/2026-2-3>

ДЕТЕРМІНАНТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ: ДИНАМІКА ТА СТРУКТУРА (2021–2024 РР.)

Лисичарова Галина Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри географії,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна

ORCID ID: 0000-0002-7368-9828

Таршина Тетяна Володимирівна

вчитель географії та фінансової грамотності,

Слобожанський ліцей Слобожанської селищної ради Дніпровського району

Дніпропетровської області, с. Слобожанське, Україна

ORCID ID: 0009-0003-8503-1366

***Актуальність дослідження** зумовлена необхідністю переосмислення зовнішньоекономічної стратегії України на тлі повномасштабної агресії РФ та блокування традиційних торговельних шляхів. У сучасних геополітичних умовах Південна Америка постає як критично важливий вектор для диверсифікації експорту та забезпечення ресурсних потреб держави. Глобальні зміни в архітектурі світової торгівлі та активізація співпраці з країнами Південноамериканського регіону потребують наукового обґрунтування нових моделей взаємодії, що відповідатимуть актуальним безпековим та економічним викликам України. **Предмет дослідження** – зовнішньоторговельні зв'язки України з країнами Південної Америки в умовах воєнного стану. **Метою дослідження** є комплексний аналіз трансформації зовнішньоторговельних зв'язків України з країнами Південної Америки протягом 2021–2024 рр. та ідентифікація чинників їхньої стійкості. **Методи:** системний підхід, аналіз ланцюгових індексів динаміки, розрахунок коефіцієнтів резильєнтності товарних груп та картографічна візуалізація.*

***Результати дослідження:** доведено, що ключовими детермінантами трансформації торгівлі стали: логістична (переорієнтація з глибоководних портів Чорного моря на дунайські та європейські хаби), безпекова (зміна структури попиту на користь критичного імпорту) та інституційна (активізація дипломатичної присутності). Встановлено, що повномасштабне вторгнення спричинило падіння обсягів експорту у 10,4 рази (з 480 млн дол. у 2021 р. до 46 млн дол. у 2023 р.), тоді як імпорт продемонстрував вищу резильєнтність, скоротившись лише у 1,8 рази. Виявлено, що у 2024 році відбулася адаптація потоків, де Бразилія акумулювала понад 45% усього регіонального товарообігу, а Еквадор став лідером за темпами відновлення (імпорт зріс на 12% стосовно довоєнного базису). Доведено зміщення акцентів у товарній структурі в бік мінеральних добрив, продукції машинобудування та сегменту військово-технічного призначення. **Висновок:** попри логістичний колапс та безпекові ризики, відбулася якісна кристалізація відносин із ключовими партнерами в регіоні. Перехід від широкої експансії до прагматичної концентрації на стратегічно важливих ринках Південної Америки створює фундамент для формування нових альянсів у межах трансрегіонального співробітництва з державами цього материка та зміцнення економічної стійкості України. **Практична значущість** дослідження полягає у можливості використання отриманих даних Міністерством закордонних справ та Міністерством економіки України для реалізації Комунікаційної стратегії «Україна – держави Латинської Америки і Карибського басейну». Результати можуть слугувати базою для бізнес-структур у плануванні експорту в умовах обмеженої логістики, а також для розробки державних програм диверсифікації зовнішньої торгівлі.*

***Перспективи подальших досліджень:** аналіз впливу відновлення вітчизняного морського коридору на динаміку постачання високогабаритних товарів до країн Тихоокеанського узбережжя Південної Америки.*

***Ключові слова:** зовнішня торгівля, Південна Америка, Україна, геопросторова трансформація, детермінанти, товарна структура, географічна структура, динаміка товарообігу, резильєнтність.*

**DETERMINANTS OF THE FOREIGN TRADE TRANSFORMATION
BETWEEN UKRAINE AND SOUTH AMERICAN COUNTRIES:
DYNAMICS AND STRUCTURE (2021–2024)**

Lysycharova Halyna Oleksandrivna

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Geography,
Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-7368-9828

Tarshyna Tetiana Volodymyrivna

Teacher of Geography and Financial Literacy,
Slobozhanskyi Lyceum of Slobozhanske Settlement Council of Dnipro District
of Dnipropetrovsk Region, Slobozhanske, Ukraine
ORCID ID: 0009-0003-8503-1366

***Relevance of the study** is due to the need to rethink Ukraine's foreign economic strategy against the backdrop of the full-scale Russian aggression and the blockage of traditional trade routes. In contemporary geopolitical conditions, South America emerges as a critical vector for export diversification and securing the state's resource needs. Global changes in the architecture of world trade and the intensification of cooperation with the South American region require scientific substantiation of new interaction models that respond to Ukraine's current security and economic challenges. **Subject of the study** – Ukraine's foreign trade relations with South American countries under martial law. **The aim of the study** is a complex analysis of the transformations in Ukraine's foreign trade ties with South American countries during 2021–2024 and the identification of factors behind their resilience. **Methods:** a systems approach, analysis of chain indices of dynamics, calculation of resilience coefficients for commodity groups, and cartographic visualization.*

***Results of the study:** it is proven that the key determinants of trade transformation include: logistical (reorientation from deep-water Black Sea ports to Danubian and European hubs), security-related (changes in the demand structure favoring critical imports), and institutional (intensification of diplomatic presence). It was established that the full-scale invasion caused export volumes to fall by 10.4 times (from 480 million in 2021 to 46 million in 2023), while imports demonstrated higher resilience, decreasing by only 1.8 times. It was found that in 2024, a flow adaptation occurred, with Brazil accumulating over 45% of all regional trade turnover, and Ecuador becoming the leader in recovery rates (imports grew by 12% relative to the pre-war basis). A shift in emphasis within the commodity structure toward mineral fertilizers, engineering products, and the military-technical segment has been proven. **Conclusion:** despite the logistical collapse and security risks, a qualitative crystallization of relations with key partners in the region has taken place. The transition from broad expansion to pragmatic concentration on strategically important South American markets creates a foundation for the formation of new alliances within the framework of transregional cooperation with the states of this continent and the strengthening of Ukraine's economic resilience. **Practical significance of the study** lies in the possibility of using the obtained data by the Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Economy of Ukraine for the implementation of the Communication Strategy "Ukraine – States of Latin America and the Caribbean". The results can serve as a basis for business structures in export planning under limited logistics, as well as for developing state programs for foreign trade diversification.*

***Prospects for further research:** analysis of the impact of the restoration of the domestic maritime corridor on the dynamics of supply of high-dimensional goods to the countries of the Pacific coast of South America.*

***Keywords:** foreign trade, South America, Ukraine, geospatial transformation, determinants, commodity structure, geographical structure, trade dynamics, resilience.*

Постановка проблеми. У контексті глобалізаційних трансформацій та динамічної реконфігурації світових логістичних ланцюгів особливого значення набуває формування стійких та диверсифікованих зовнішньоекономічних відносин. Для України, економіка якої функціонує в умовах екстремальних воєнних викликів, критично важливим

є вихід за межі традиційних європейських ринків та активізація співпраці з позарегіональними партнерами, насамперед країнами Південної Америки.

Країни південноамериканського континенту відіграють стратегічну роль у світовому господарстві як потужні експортери агропромислової та мінеральної продукції.

Провідні держави регіону характеризуються високою адаптивністю до глобальних криз, що зумовлює науковий інтерес до дослідження геопросторової асиметрії та економічної комплементарності наших регіонів.

З 2022 року повномасштабна військова агресія РФ виступила радикальним чинником переформатування зовнішньої торгівлі України. Це актуалізувало необхідність виявлення ключових детермінант трансформації торговельних потоків, серед яких особливе місце посідають: 1) логістично-інфраструктурна детермінанта (блокада глибоководних портів Чорного моря та зміна маршрутів фрахту); 2) геополітична детермінанта (зміна пріоритетів дипломатичного та економічного партнерства); 3) структурно-виробнича детермінанта (зміна внутрішньої пропозиції українського експорту через руйнування промислових об'єктів).

Виникла гостра потреба у переосмисленні ролі Південної Америки не лише як віддаленого партнера, а й як стратегічного вектора для забезпечення економічної стійкості держави. Виходячи з цього, необхідним є комплексний аналіз того, як зазначені детермінанти трансформували динаміку та структуру взаємодії України з країнами регіону у 2021–2024 роках, що дозволить обґрунтувати перспективні моделі співробітництва в умовах поствоєнного відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання трансформації зовнішньоекономічних зв'язків України в умовах глобальної турбулентності перебувають у фокусі уваги багатьох дослідників. Проведений аналіз дозволяє структурувати наявні напрацювання за кількома ключовими науковими напрямками:

1. Геоекономічні підходи та теорія торговельної фрагментації. Теоретичне підґрунтя сучасних змін розкрито у працях К. Гьоса та Е. Беккерса [1], чие симуляційне дослідження доводить, що геополітичні конфлікти провокують фрагментацію світової торгівлі, змушуючи держави переорієнтувати потоки з огляду на безпекові детермінанти. У цьому ж контексті Т. Осташко [2] обґрун-

товує концепцію «коридору можливостей» в умовах багатополлярності, акцентуючи на необхідності мінімізації ризиків через диверсифікацію ринків.

2. Дослідження деструктивного впливу війни на торговельну логістику. Оцінку безпосередніх втрат вітчизняного торговельного сектору надано у праці Н. Гапак та ін. [3], де проаналізовано вимушену переорієнтацію географії закупівель. Конкретизацію цих процесів саме у Південноамериканському регіоні знаходимо у дослідженнях Ради «Українська призма» [4], де зафіксовано динаміку падіння товарообігу з Бразилією та Аргентиною внаслідок логістичного колапсу.

3. Концепції міжрегіонального партнерства та суб'єктності країн, що розвиваються. Водночас науковий дискурс 2024–2025 років зміщується у бік стратегічного переосмислення ролі динамічно зростаючих ринків позаєвропейського ареалу. Зокрема, В. Бойко [5] наголошує на посиленні суб'єктності країн-лідерів Південної Америки та інших регіонів, що розвиваються, що потребує адаптації української стратегії до нових центрів впливу. Проблеми та перспективи такого міжрегіонального позиціонування України ґрунтовно досліджено у роботах Т. Люк та П. Горбатюка [6], які акцентують на важливості формування іміджу надійного партнера, а також у дослідженні В. Антощенкової та І. Семперовича [7], де розкрито теоретико-прикладні засади глобального продовольчого забезпечення як стратегічного інструменту зовнішньоекономічної стійкості держави.

4. Аналіз інструментів гуманітарної та комунікаційної дипломатії. Практичні аспекти державної політики зафіксовані у Комунікаційній стратегії МЗС на 2024–2026 роки [8], де ключовими точками росту визначено аграрну кооперацію та цифрову інтеграцію. Важливим інструментом гуманітарної дипломатії у цьому контексті виступає програма «Grain from Ukraine» [9], яка трансформує роль України з простого експортера у гаранта глобальної продовольчої безпеки.

Попри наявність ґрунтовних праць, питання комплексного геопросторового аналізу детермінант трансформації торгівлі саме з країнами Південної Америки в динаміці 2021–2024 років залишається не досить висвітленим, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Формулювання цілей статті. Мета статті – здійснити комплексний геопросторовий аналіз динаміки та структурних трансформацій зовнішньоторговельних зв'язків України з країнами Південної Америки протягом 2021–2024 рр.; виявити ключові детермінанти змін експортно-імпортних операцій під впливом воєнних викликів; обґрунтувати перспективні напрями стратегічного партнерства та диверсифікації торговельних шляхів у контексті забезпечення глобальної продовольчої безпеки.

Методологія дослідження. Аналіз торговельних зв'язків України з державами Південної Америки здійснено на основі системного підходу. Для досягнення мети дослідження було застосовано комплекс методів: 1) порівняльно-географічний аналіз та типізація – для оцінки регіональної специфіки товарообігу та групування країн за обсягами взаємодії; 2) метод статистичних порівнянь та ланцюгових індексів використаний для розрахунку темпів приросту/падіння експортно-імпортних операцій у річному вимірі (2021/2022, 2022/2023, 2023/2024); 3) розрахунок коефіцієнта резильєнтності (стійкості) – для окремих товарних груп застосовано прийом зіставлення відхилень фактичних обсягів поставок у воєнний період (2022–2024 рр.) від базисного довоєнного рівня (2021 р.), що дало змогу ідентифікувати «критичні» та «адаптивні» товарні позиції; 4) факторний аналіз застосовано для виявлення детермінант трансформації ринків, зокрема оцінки впливу логістичного фактора (блокування портів) та безпекових ризиків на зміну товарної структури; 5) картографічний та графічний методи використані для геопросторової візуалізації результатів, зокрема побудови картосхем товарної структури та графіків

динаміки торговельного балансу; 6) методи синтезу та узагальнення – для формування стратегічних напрямів партнерства на основі отриманих розрахунків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Геопросторова організація зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами Південної Америки відображає складну динаміку адаптації національної економіки до глобальних та локальних безпекових викликів. Попри те, що держави регіону історично не входять до кола стратегічних торговельних контр-агентів України, їхня роль у контексті географічної диверсифікації експортно-імпортних потоків набуває особливої ваги в умовах пошуку альтернативних ринків збуту. На відміну від європейського вектора, південноамериканський напрям характеризується низьким рівнем інституційної конвергенції, суттєвою територіальною віддаленістю та критичною залежністю від стану морської логістики.

Аналіз динаміки питомої ваги регіону в загальній структурі зовнішньої торгівлі (рис. 1) свідчить про наявність вираженої низхідної тенденції у 2021–2024 рр. Якщо у базисному 2021 році на країни Південної Америки припадало 1% сукупного експорту та 1,10% імпорту України, то за підсумками 2024 року спостерігається їх маргіналізація до рівня 0,20% та 0,01% відповідно. Така регресивна динаміка є прямою проєкцією логістичної детермінанти: блокування ключових чорноморських портів та руйнування звичних ланцюгів постачання фактично заблокували доступ до географічно віддалених ринків, що змусило українських експортерів до вимушеного «френдшорингу» та переорієнтації на сухопутні маршрути країн ЄС.

Разом із тим кількісне скорочення обсягів торгівлі не нівелює стратегічної значущості окремих регіональних лідерів. Ключовими вузлами торговельної взаємодії залишаються найбільші економіки Південної Америки – Бразилія та Аргентина. Бразилія як потужна нова індустріальна економіка та Аргентина з її значним аграрно-ресурсним потенціалом

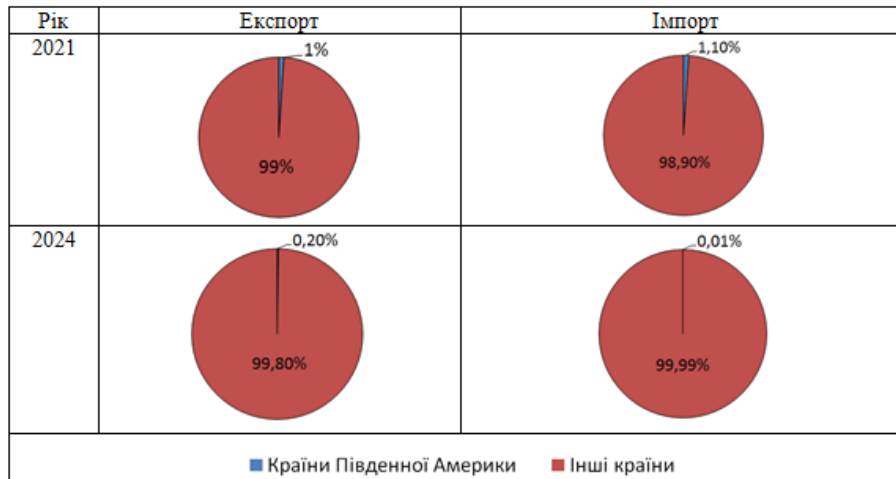

Рис. 1. Динаміки питомої ваги Південної Америки в загальній структурі зовнішньої торгівлі України, 2021–2024 рр. [10]

формують об’єктивне підґрунтя для структурної комплементарності торговельних потоків. Взаємодоповнюваність інтересів простежується у критичних для обох сторін сферах: постачанні мінеральних добрив, продукції машинобудування та агропромислового комплексу.

Отже, сучасна конфігурація торговельних відносин України з державами Південної Америки перебуває у стані глибокої трансформації під тиском екзогенних шоків. Попри мінімальну частку в загальному товарообігу, виявлені регіональні відмінності вказують на збереження потенціалу для майбутньої реконфігурації зв’язків у межах

«коридору можливостей», що потребує детальнішої декомпозиції товарної структури експорту та імпорту в розрізі окремих країн-партнерів.

Детальніший аналіз вартісних показників торговельної взаємодії дозволяє глибше оцінити масштаби трансформаційних процесів (рис. 2).

Статистичні дані свідчать, що базисний 2021 рік характеризувався відносно збалансованим співвідношенням експортно-імпорتنних операцій: обсяги українського експорту становили 684038 тис. дол., тоді як імпорт із країн Південної Америки сягав 781873,8 тис. дол. Проте початок повномасштабної росій-

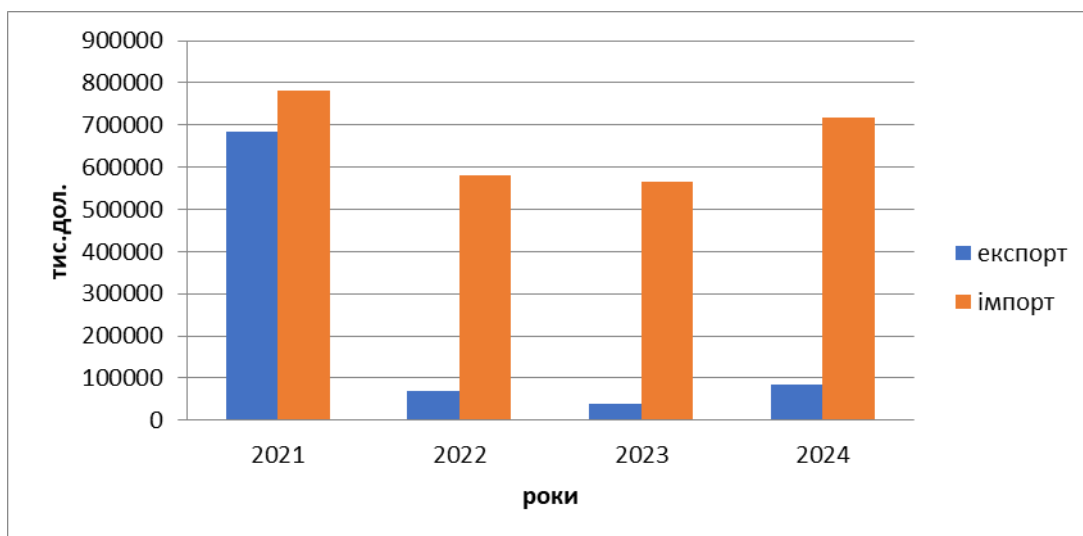

Рис. 2. Динаміка показників експорту-імпорту України з країнами Південної Америки за період 2021–2024 рр. [10]

ської агресії у 2022 році спровокував стрімку деградацію експортних можливостей України на цьому напрямі. Протягом першого року війни обсяги експорту обвалилися майже в 10 разів, досягнувши свого мінімуму у 2023 році. Така від’ємна динаміка пояснюється поєднанням двох факторів: фізичним руйнуванням експортоорієнтованих потужностей (металургія, хімічна промисловість) та блокуванням глибоководних портів Чорного моря, які були єдиним економічно рентабельним шляхом доставки товарів до атлантичного узбережжя Південної Америки.

Натомість імпорт продемонстрував значно вищу резильєнтність. Попри логістичні труднощі, скорочення імпорту у 2022–2023 роках було помірним, що зумовлено критичною залежністю окремих секторів української економіки від південноамериканської сировини та продовольчих товарів, заміна яких на інших ринках була неможливою. Особливий науковий інтерес викликають прогнози дані 2024 року, які вказують на початок відновлювальної динаміки. Зростання експорту та суттєве відновлення імпорту (що майже наближається до довоєнних показників) свідчить про успішну адаптацію логістичних ланцюгів до нових умов, зокрема через вико-

ристання альтернативних європейських портів хабів та поступове відновлення роботи «морського коридору» України. Таким чином, 2024 рік можна вважати точкою перелому, де деструктивна фаза трансформації змінюється фазою стабілізації та пошуку нових форматів взаємодії.

Деталізація експортних потоків у розрізі окремих країн Південної Америки (рис. 3) дозволяє виявити суттєву геопросторову асиметрію реакції регіональних ринків на воєнні виклики. До повномасштабного вторгнення (2021 р.) ключовими векторами української експансії виступали Колумбія, Бразилія та Перу, які сукупно акумулювали левову частку вітчизняного експорту до регіону. Зокрема, Колумбія демонструвала найвищі показники, що робило її стратегічним хабом для української продукції на півночі континенту. Період 2022–2023 рр. позначився майже синхронним обвалом поставок до більшості країн, проте динаміка цього процесу мала свої особливості: 1) «риночний колапс» зафіксовано на напрямках Перу, Аргентини та Суринаму, де обсяги торгівлі скоротилися до маргінальних значень. Це підтверджує тезу про високу чутливість віддалених ринків до розриву морських логістичних ланцюгів; 2) відносна адаптивність

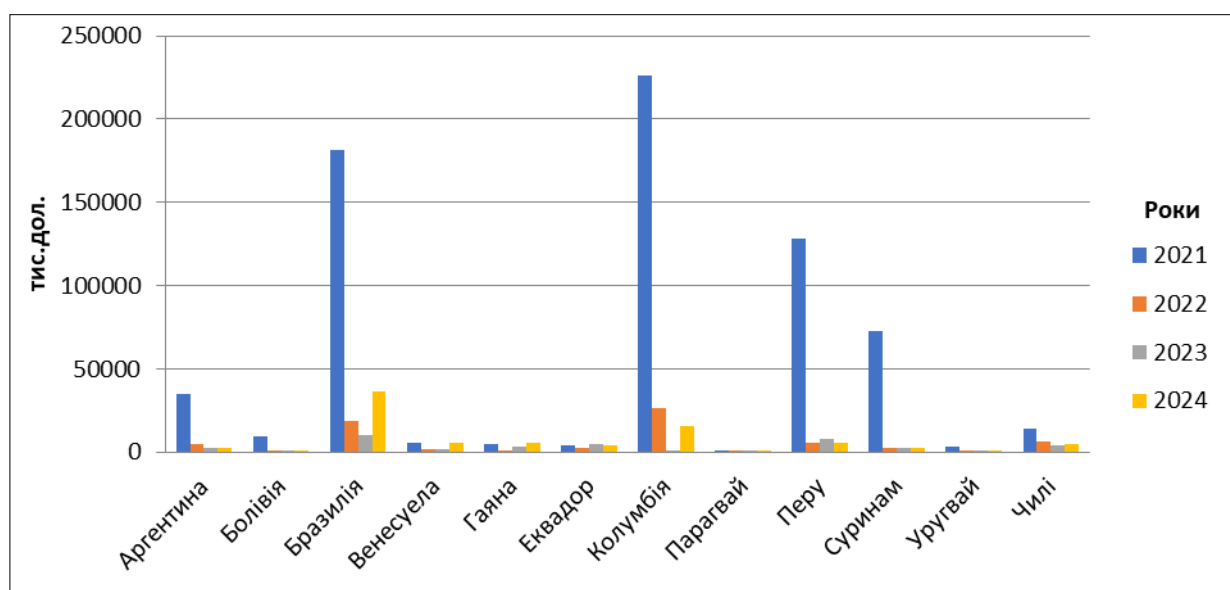

Рис. 3. Динаміка структури експорту України з країнами Південної Америки за 2021–2024 рр. [10]

простежувалася у відносинах із Бразилією та Колумбією. Попри значне падіння порівняно з 2021 роком, ці країни зберегли статус основних партнерів навіть у найкритичніші періоди, що свідчить про наявність стійких міжгалузевих зв'язків, які важко замістити.

Особливу увагу привертає конфігурація показників 2024 року. На тлі загальної стагнації чітко виділяється лідерство Бразилії, де спостерігається найбільш виражена тенденція до відновлення експорту. Це корелює з положеннями Комунікаційної стратегії МЗС та підтверджує статус Бразилії як головної «точки росту» в регіоні. Водночас Колумбія, хоча і демонструє певні ознаки поживлення, все ще значно поступається своїм довоєнним показникам, що вказує на зміну регіональної ієрархії пріоритетів України.

Цікавим є феномен «малих ринків» (Гаяна, Еквадор, Венесуела), де обсяги експорту залишаються стабільно низькими, але майже не зазнали коливань протягом 2021–2024 рр. Це дозволяє припустити, що торгівля з цими країнами базується на нішевих поставках малогабаритних товарів, які менше залежать від масштабних фрахтових перевезень.

Таким чином, географічна структура експорту протягом досліджуваного періоду

трансформувалася від багатовекторної присутності до концентрації навколо «Бразильського локомотива», що визначатиме контури української економічної присутності в Південній Америці у середньостроковій перспективі.

Географічна декомпозиція імпорتنих операцій (рис. 4) демонструє значно вищу стійкість структури порівняно з експортним вектором, що підтверджує гіпотезу про критичну залежність національного ринку від певних груп південноамериканських товарів.

Аналіз рис. 4 демонструє, що беззаперечним лідером за обсягами постачання в Україну залишається Бразилія. Хоча вартісні показники імпорту з цієї країни зазнали корекції у 2022–2023 рр. (зниження з понад 380 тис. дол. до приблизно 200 тис. дол.), у 2024 році простежується активне відновлення обсягів. Це свідчить про стабільність попиту на бразильську продукцію (зокрема, мінеральну сировину та агротовари) та успішну реконфігурацію логістики через європейські порти.

Окремої уваги заслуговують такі регіональні тренди:

1. «Еквадорський вектор». Імпорт з Еквадору продемонстрував унікальну динаміку – після незначного спаду в перший рік війни показники 2024 року перевищили довоєн-

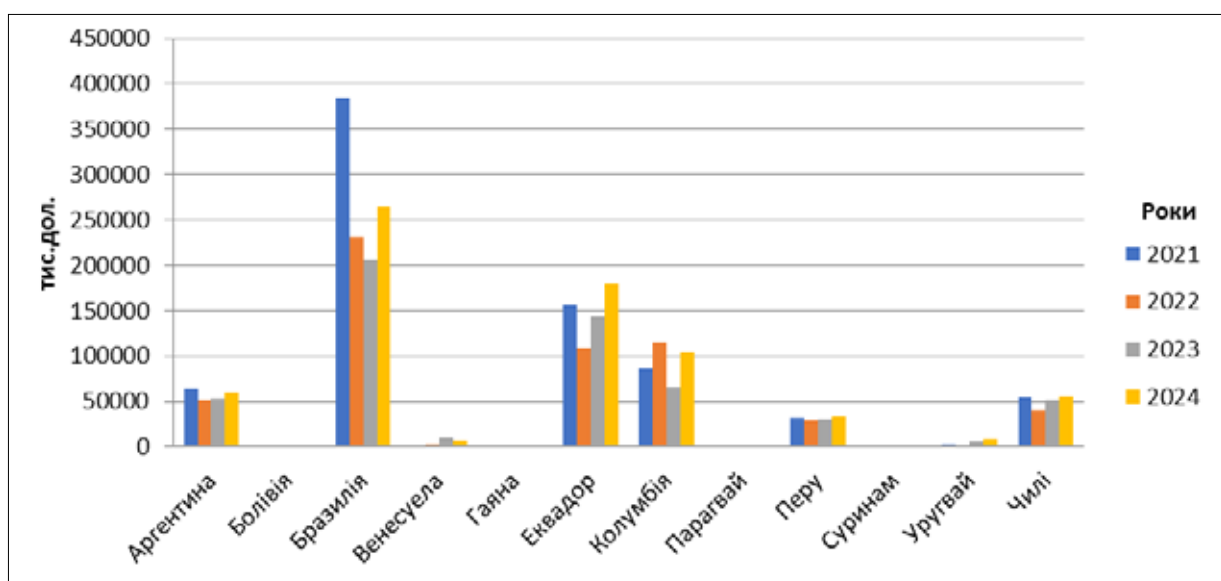

Рис. 4. Динаміка структури імпорту України з країнами Південної Америки за 2021–2024 рр. [10]

ний рівень 2021 року. Це пояснюється специфікою товарної номенклатури (переважно продовольча група, банани), попит на яку в Україні залишається нееластичним навіть у кризові періоди.

2. Стабільність «середніх партнерів». Аргентина, Колумбія та Чилі демонструють відносно рівномірний профіль імпорту протягом усіх чотирьох років. На відміну від експорту, який у ці країни фактично зупинився, імпорتنі потоки не переривалися, що вказує на пріоритетність збереження критичного імпорту для забезпечення внутрішнього споживання та промислових потреб України.

3. Периферійні ринки. Поставки з Перу та Уругваю характеризуються низькою волатильністю, що свідчить про сталі нішеві зв'язки, на які безпекові детермінанти мали обмежений вплив.

Таким чином, структура імпорту виявляє значно меншу вразливість до логістичного колапсу, ніж експорт. Це зумовлено тим, що для імпортера вартість «вхідної» логістики, хоч і зросла, була закладена в ціну для споживача, тоді як для експортера зростання фрахту часто робило українську продукцію

неконкурентоспроможною на ринках Південної Америки. Отже, імпортний вектор став стабілізуючим фактором, що утримував загальний каркас зовнішньоекономічних зв'язків України з регіоном у найбільш турбулентні роки.

Наступним етапом комплексного дослідження є картографічна візуалізація динаміки зовнішньої торгівлі, яка дозволяє оцінити просторову реконфігурацію зв'язків України з регіоном Південної Америки у 2021–2024 рр. (рис. 5).

Паралельні карти рис. 5 наочно демонструють не лише вартісні обсяги по кожній країні, а й відносну значущість партнерів у структурі вітчизняного товарообігу. Аналіз просторових даних дозволяє виділити декілька ключових трендів:

1. Дифузія та концентрація експорту. На старті періоду (2021 р.) простежуємо широку географічну присутність українських товарів з потужними осередками в Колумбії та Бразилії. Проте динаміка 2022–2024 рр. свідчить про значне «стиснення» експортного простору. Лише Бразилія та Колумбія підтверджують роль стратегічних плацдармів, тоді

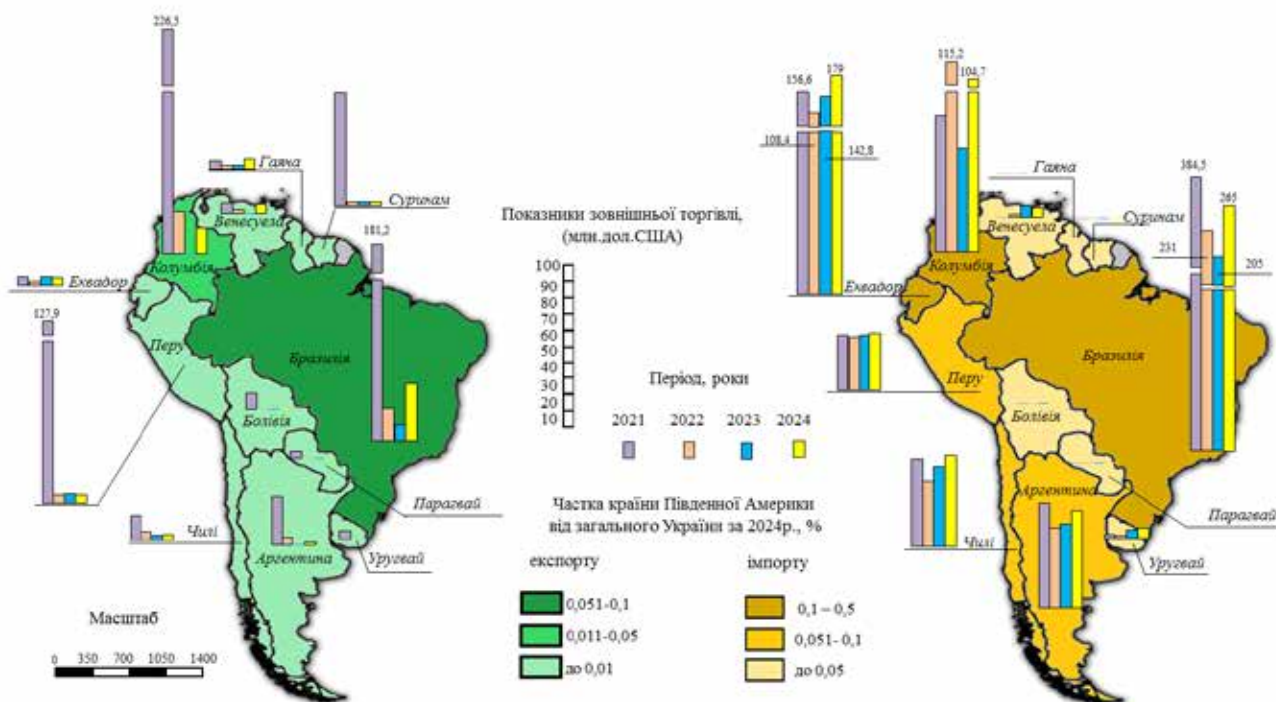

Рис. 5. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами країн Південної Америки з Україною за 2021–2024 рр. [10]

як більшість країн континенту перейшли до категорії, для якої торгівля набула спорадичного характеру.

2. Регіональна стійкість імпорту. Карта імпорту демонструє зовсім іншу картину – вищу щільність зв'язків та збереження активності навіть у віддалених частинах континенту.

Виокремлюється «Південноамериканський торговельний трикутник» у складі Бразилії, Еквадору та Аргентини, які у 2024 році демонструють високу питому вагу від загального імпорту України. Особливо помітною є роль Еквадору, для якого в 2024 році простежується перевищення довоєнних показників, що робить цю країну ключовим логістичним вузлом імпорту продовольчої групи.

3. Географічна ієрархія. Візуалізація підтверджує формування чіткої ієрархічної структури. Бразилія виступає абсолютним ядром регіону в обох напрямках торгівлі. Колумбія залишається критично важливим партнером на півночі, а Аргентина та Чилі формують стабільну зону взаємодії на півдні.

Синтез картографічних даних на рис. 5 дозволяє стверджувати, що, попри загальне скорочення масштабів співпраці, відбулася географічна кристалізація відносин: Україна відійшла від розпорошених контактів на користь концентрації зусиль на найбільш резильєнтних та стратегічно важливих ринках, які забезпечують продовольчу та ресурсну безпеку держави в умовах війни.

Завершальний етап аналізу базується на дослідженні товарної структури експорту та імпорту (рис. 6), що дозволяє ідентифікувати галузеві пріоритети та рівень технологічної складності взаємодії.

Аналіз експортного профілю України до країн Південної Америки свідчить про домінування декількох ключових секторів, що варіюються залежно від країни-партнера: 1) продукція хімічної промисловості залишається критично важливою статтею експорту, насамперед на ринку Бразилії, що корелює з високим попитом агрогіганта на добрива, а також на ринках Парагваю і Болівії; 2) при-

сутність високотехнологічної групи товарів (машини, обладнання та механізми) найбільш виражена в експорті до Уругваю, Болівії та Чилі. В експорті до Аргентини ця група присутня в помірних обсягах, поступившись лідерством хімічній продукції (полімерним матеріалам, пластмасам, каучуку, гуми) та металам і виробам з них. Водночас у структурі експорту до Колумбії та Перу нині домінують недорогочінні метали та вироби з них; 3) продукція рослинного походження та жири/олії становлять основу експорту до північних ринків регіону (Гаяни, Суринаму, Венесуели), що підкреслює стійку роль України як глобального продовольчого донора навіть у кризових умовах.

Товарна структура імпорту відзначається значно вищою концентрацією на продукції агропромислового комплексу, що має стратегічне значення для внутрішнього споживчого ринку: 1) продукти рослинного походження є домінуючою групою в імпорті з Еквадору (банани) та Колумбії, що підтверджує «жорстку» прив'язку українського ритейлу до цих постачальників; 2) живі тварини та продукти тваринного походження мають помітну питому вагу в поставках з Аргентини, Уругваю, Еквадору, Чилі, Венесуели, формуючи базу для м'ясопереробної галузі України; 3) готові харчові продукти посідають вагому частку в імпорті з Гаяни, Чилі та Бразилії, що вказує на роль регіону в диверсифікації джерел постачання продовольчих товарів з високою доданою вартістю та підтримці стабільності внутрішнього споживчого попиту в умовах воєнного стану.

Варто відзначити появу у структурі імпорту 2024 року частки зброї та боєприпасів, що є прямим наслідком безпекової трансформації та активізації військово-технічного співробітництва, передбаченого новою Комунікаційною стратегією МЗС.

Отже, товарна структура (рис. 6) демонструє перехід від широкого асортименту до сегментованої взаємодії. Україна виступає постачальником промислових та хімічних ресурсів, натомість імпортує переважно продовольчу та мінеральну сировину. Така

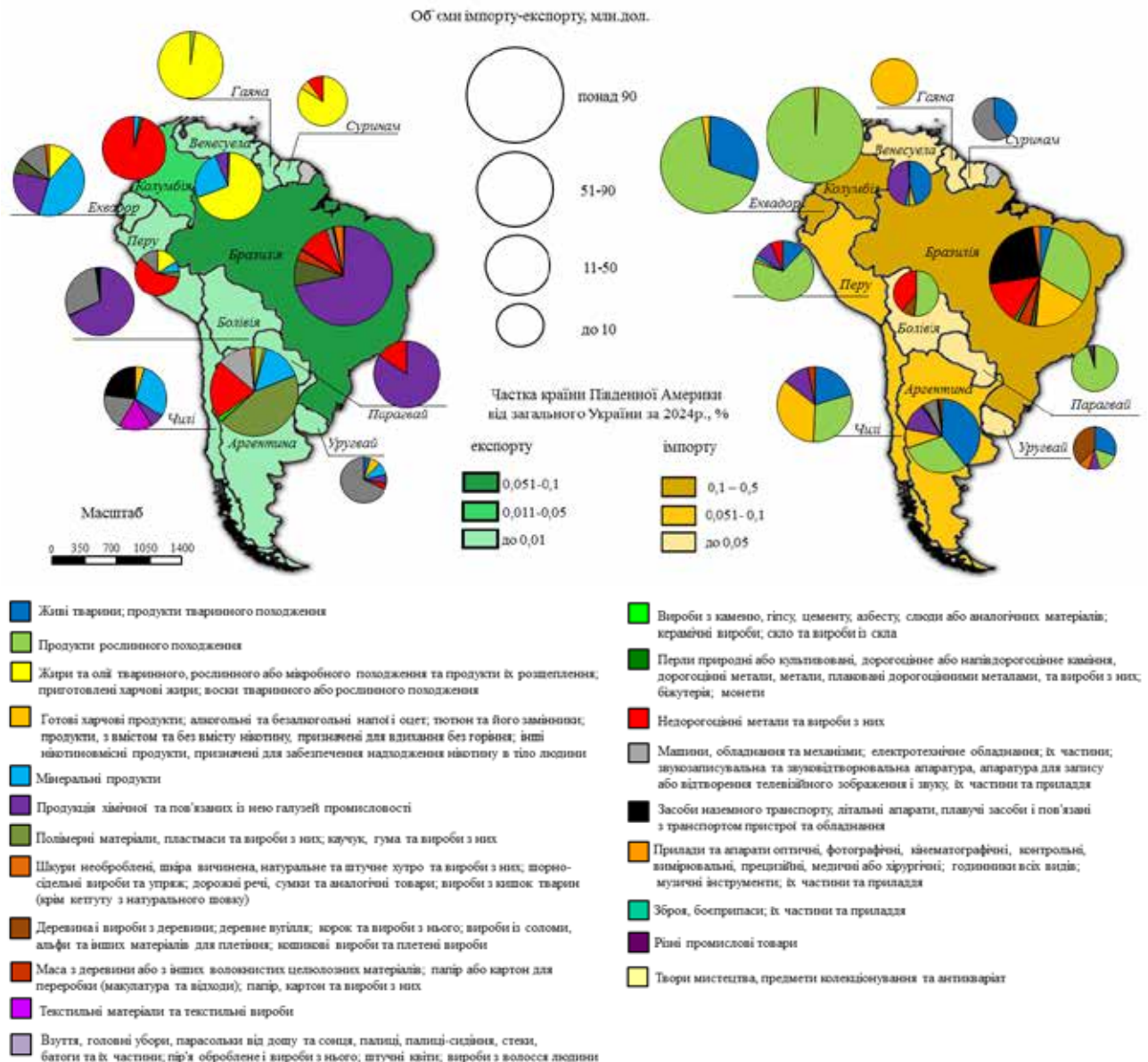

Рис. 6. Товарна структура експортно-імпортних зв'язків України з країнами Південної Америки за 2021–2024 рр. [10]

модель «сировинно-технологічного обміну» є фундаментом для подальшої розбудови стратегічного партнерства, де критична залежність сторін одна від одної стає гарантом стабільності відносин у турбулентних умовах.

Висновки. Проведене дослідження дозволило здійснити теоретичне узагальнення трансформацій зовнішньоекономічної діяльності України на південноамериканському векторі та сформулювати такі висновки:

1. Класифіковано ключові детермінанти трансформації торговельних зв'язків, які розподілено на три рівні:

- геополітичний (безпекові шоки та зміна векторів партнерства);
- інфраструктурно-логістичний (блокування глибоководних портів Чорного моря та вимушена інтернаціоналізація логістики через європейські хаби);
- структурно-економічний (зміна попиту на критичний імпорт та адаптація експортної номенклатури до умов воєнного часу).

Саме поєднання цих чинників зумовило перехід від моделі інерційного розвитку до моделі кризової адаптивності.

2. Доведено зміну архітектури регіональної присутності України, що виявилася

у переході від розсіяної експозиції до вузлової концентрації. Якщо у довоєнний період (2021 р.) спостерігалася тенденція до розширення географії, то воєнний період (2022–2024 рр.) призвів до кристалізації відносин навколо «країн-стабілізаторів» (Бразилія) та «логістичних вікон» (Еквадор, Колумбія). Виявлено феномен «резильєнтності агроімпорту», де критична потреба у продовольчій сировині нівелювала зростання логістичних витрат.

3. Ідентифіковано якісну трансформацію товарної структури, яка еволюціонувала від суто комерційного обміну до стратегічно-ресурсної комплементарності. Встановлено, що торгівля з регіоном втратила характер випадкових транзакцій, натомість набула ознак «безпекової диверсифікації», що підтверджується появою нових сегментів військово-технічного та цифрового співробітництва у 2024 році.

4. Обґрунтовано гео економічну значущість Південної Америки як ключового елемента нової стратегії виходу України за межі європейського ринку. Регіон перестав бути периферійним і трансформувався у критично важливий альтернативний простір, де Україна реалізує суб'єктність не лише як експортер, а як гарант глобальної продовольчої безпеки (через програму «Grain from Ukraine»). Це створює платформу для формування сталих трансрегіональних альянсів із державами, що розвиваються.

5. Узагальнено, що повоєнне відновлення торговельних зв'язків залежатиме від подолання «логістичного бар'єру» шляхом створення спільних підприємств у морських хабах та інтенсифікації цифрової кооперації. Це дозволить змістити акцент із сировинного експорту на постачання продукції з високою доданою вартістю, що відповідає інтересам модернізації національної економіки.

Література

1. Гьос К., Беккерс Е. Вплив геополітичних конфліктів на торгівлю, зростання та інновації: ілюстративне симуляційне дослідження. VoxEU, CEPR. 2022. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/impact-geopolitical-conflicts-trade-growth-and-innovation-illustrative-simulation> (дата звернення: 21.02.2026). DOI: <https://doi.org/10.30875/25189808-2022-9>
2. Осташко Т.О. Багатополярність світової торгівлі: виклики і «коридор можливостей» для України. *Економіка і прогнозування*. 2021. № 4. С. 106–122. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2021.04.29>
3. Вплив війни на зовнішню торгівлю України / Н. Гапак, Я. Бойко, Я. Алмашій, Е. Сіреті. *Наукові перспективи*. 2023. № 8 (27). С. 9–20. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-8\(27\)-9-20](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-8(27)-9-20)
4. Україна та Латинська Америка: партнерство в умовах нової геополітичної реальності : аналітична доповідь. Рада зовнішньої політики «Українська призма». 2024. URL: <http://prismua.org> (дата звернення: 21.02.2026).
5. Бойко В.В. Гіганти Глобального Півдня та посилення їх ролі у світі. *Політикус*. 2025. № 1. С. 153–162. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-1.24>
6. Люк Т.В., Горбатюк П.П. Позиціонування України в Латинській Америці: проблеми та перспективи. *Вісник Львівського університету. Серія : Філософсько-політологічні студії*. 2024. Вип. 52. С. 352–362. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.52.44>
7. Антощенкова В., Семперович І. Основи глобального продовольчого забезпечення. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3385> (дата звернення: 21.02.2026). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-26>
8. Комунікаційна стратегія «Україна – держави Латинської Америки і Карибського басейну» на 2024–2026 роки : затв. М-вом закордон. справ України. Київ, 2024. 14 с. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/ukraine-derzhavi-latinskoi-ameriki-ta-karibskogo-baseynu.pdf> (дата звернення: 21.02.2026).
9. Grain from Ukraine : офіційний портал гуманітарної програми. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/18/37/95834863f683f1df63964925769742c3_1669460252.pdf (дата звернення: 21.02.2026).
10. Державна служба статистики України : офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.12.2025).

References

1. Hos, K., & Bekkers, E. (2022). Vplyv heopolitychnykh konfliktiv na torhivliu, zrostannia ta innovatsii: iliustratyvne symuliatyivne doslidzhennia [The impact of geopolitical conflicts on trade, growth and innovation: an illustrative simulation study]. VoxEU, CEPR. Retrieved from: <https://cepr.org/voxeu/columns/impact-geopolitical-conflicts-trade-growth-and-innovation-illustrative-simulation> <https://doi.org/10.30875/25189808-2022-9> [in Ukrainian].
2. Ostashko, T.O. (2021). Bahatopoliarnist svitovoi torhivli: vyklyky i «korydor mozhlyvostei» dlia Ukrainy [Multipolarity of world trade: challenges and a “window of opportunity” for Ukraine]. *Ekonomika i prohnozuvannia – Economy and forecasting*, 4, 106–122. <https://doi.org/10.15407/eip2021.04.29> [in Ukrainian].
3. Hapak, N., Boiko, Ya., Almashii, Ya., & Siheti, E. (2023). Vplyv viiny na zovnishniu torhivliu Ukrainy [The impact of war on Ukraine’s foreign trade]. *Naukovi perspektyvy – Scientific perspectives*, 8(27), 9–20. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-8\(27\)-9-20](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-8(27)-9-20) [in Ukrainian].
4. Ukraina ta Latynska Ameryka: partnerstvo v umovakh novoi heopolitychnoi realnosti: analitychna dopovid [Ukraine and Latin America: partnership in the conditions of new geopolitical reality: analytical report]. (2024). Rada zovnishnoi polityky «Ukrainska pryzma». Retrieved from: <http://prismua.org> [in Ukrainian].
5. Boiko, V.V. (2025). Hihanty Hlobalnoho Pivdnia ta posylennia yikh roli u sviti [Giants of the Global South and strengthening their role in the world]. *Politykus – Politicus*, 1, 153–162. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-1.24> [in Ukrainian].
6. Liuk, T.V., & Horbatiuk, P.P. (2024). Pozytsionuvannia Ukrainy v Latynskii Amerytsi: problemy ta perspektyvy [Positioning of Ukraine in Latin America: problems and prospects]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Filozofsko-politohichni studii – Bulletin of Lviv University. Series: Philosophical and Political Studies*, 52, 352–362. <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.52.44> [in Ukrainian].
7. Antoshchenkova, V., & Semperovych, I. (2024). Osnovy hlobalnoho prodovolchoho zabezpechennia [Fundamentals of global food security]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 59. Retrieved from: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3385> <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-26> [in Ukrainian].
8. Komunikatsiina stratehiia «Ukraina – derzhavy Latynskoi Ameryky i Karybskoho baseinu» na 2024–2026 roky [Communication strategy “Ukraine – Latin American and Caribbean states” for 2024–2026]. (2024). Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy. Kyiv. Retrieved from: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/ukraina-derzhavi-latynskoi-ameriki-ta-karybskogo-baseynu.pdf> [in Ukrainian].
9. Grain from Ukraine: ofitsiinyi portal humanitarnoi prohramy [Grain from Ukraine: official portal of the humanitarian program]. Retrieved from: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/18/37/95834863f683f1df63964925769742c3_1669460252.pdf [in Ukrainian].
10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofitsiinyi sait [State Statistics Service of Ukraine: official website]. Retrieved from: <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 28.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.05.2026